

Key words: mechanism, private enterprises, economic development, factors of development, enterprise.

Михалюк Н., Балаш Л., Войнич Л. Экономический механизм развития частных предприятий

Формирование эффективного экономического механизма предприятия является одним из условий преодоления кризисных явлений в экономике. Экономический механизм должен способствовать максимальному использованию человеческого капитала, обеспечивать многократное повышение эффективности экономической деятельности предприятий. Методическую базу создания организационно-экономического механизма формируют знания тенденций развития экономики, сущности и механизмов действия экономических законов, умения их использовать на практике в процессе деятельности предприятия.

Ключевые слова: механизм, частные предприятия, экономическое развитие, факторы развития, предприятие.

УДК 339.187.62

**ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОНТРОЛІНГУ
В СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

*І. Більський, к. е. н., Р. Дудяк, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Забезпечення економічного зростання аграрного виробництва району залежить від наявності достатнього обсягу інвестицій. Коли бракує власних фінансових ресурсів, у виробників виникає потреба в залученні їх з боку. Але для цього необхідно бути інвестиційно привабливим, тобто відповідати низці характеристик.

Залучення інвестицій є важливим питанням упродовж усього періоду функціонування агропідприємств, що вимагає від керівництва постійного удосконалення господарської діяльності та підвищення рівня інвестиційних переваг порівняно з іншими виробничими підрозділами. В управлінні стратегією розвитку аграрного виробництва система контролінгу, на жаль, ще не набула відповідного поширення. Причинами є небажання керівництв залучати елементи контролінгу у виробничу діяльність підприємства і дефіцит відповідних кадрів[1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам контролінгу в стратегії розвитку аграрної діяльності присвячені численні праці як зарубіжних (Є. Майєр, Р. Манн, Д. Хан, А. Дайле, К. Друрі), так і вітчизняних (М. Чумаченко, М. Пушкар, Л. Сухарева, С. Петренко та ін.) учених-економістів.

З урахуванням результатів досліджень цих та інших авторів склалося уявлення про контролінг, під яким розуміємо систему саморегулювання управління будь-яким суб'єктом господарювання, яка через синтез елементів обліку, аналізу,

планування і контролю покликана забезпечувати відповідні цілі суб'єкта господарювання.

Питання стратегічного забезпечення реальними інвестиціями, ефективного їх використання, формування та обґрунтування напрямів і джерел залучення, а також раціонального використання у сільськогосподарських підприємствах вимагають поглибленого вивчення контролінгу як ефективного інструменту управління.

Постановка завдання. Сільське господарство, як відомо, потребує значних коштів на структурну перебудову, освоєння нових технологій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції тощо. Необхідною умовою розвитку аграрних підприємств є розроблення відповідної стратегії розвитку і залучення елементів контролінгу у виробничий управлінський процес, від якого значною мірою залежить відродження галузі. З огляду на це перед нами стояло завдання з'ясувати, як використовуються елементи в реальних умовах.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна стратегія становить собою систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності господарства, які визначаються загальними завданнями його розвитку та інвестиційною ідеологією, а також вибором найефективніших засобів їх досягнення.

Інвестиційну стратегію можна представити як генеральний план дій у сфері інвестиційної діяльності господарства, що визначає пріоритети її напрямів і форм, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей.

Розробка інвестиційної стратегії – процес, що складається з декількох послідовних етапів [4, с. 49]. На першому етапі здійснюють аналіз та оцінку зовнішнього й внутрішнього середовища господарства, формують інвестиційну стратегію. Передусім визначають основні елементи зовнішнього середовища, виділяють із-поміж них ті, які дійсно мають значення для інвестиційної діяльності, збирають інформацію про стан і розвиток цих елементів. Відтак керівник господарства аналізує й оцінює своє внутрішнє середовище, тобто складає уявлення про стан і розвиток внутрішніх систем. Результатом є інформація про інвестиційний клімат держави, інвестиційну привабливість в регіоні і галузях економіки, в рамках яких працює господарство, а також інформація про рівень їх розвитку. Для цього застосовують SWOT-аналіз, який означає порівняння параметрів виробничої діяльності [3, с. 105]. На перетинах окремих складових груп факторів формуються поля, для яких характерні певні комбінації, що їх треба враховувати надалі в ході розробки стратегій певного типу.

Враховуючи основні проблеми залучення інвестицій в економіку району, визначимо, які фактори впливають на розвиток її аграрного сектору. Для діагностики середовища непрямого впливу потрібно оцінити та проаналізувати економічні, технологічні, соціальні, політичні, ринкові та міжнародні чинники, які впливають на залучення інвестицій в аграрний сектор економіки. Для цього скористаємося методом PEST-аналізу [5, с. 69].

Простежити співвідношення факторів зовнішнього та внутрішнього середовища можна за допомогою матриці (див. табл.).

Таблиця

Аналіз аграрного сектору виробництва
Кам'янка-Бузького району Львівської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови. 2. Вирощування високоякісних сортів. 3. Вигідне географічне розташування. 4. Широкий асортимент продукції. 5. Сприятливий мікроклімат підприємств. 6. Потенціал розвитку галузі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність досвіду у здійсненні ЗЕД. 2. Слабка матеріально-технічна база. 3. Неналагоджена маркетингова, збутова та цінова політика. 4. Відсутність підтримки з боку держави. 5. Некваліфіковані працівники 6. Відсутність служби маркетингу. 7. Неоперативність митного оформлення товарів.
Зовнішнє середовище	
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Залучення іноземних інвесторів. 2. Захоплення певної ринкової ніші. 3. Отримання досвіду у здійсненні ЗЕД. 4. Розширення ринків збуту. 5. Підписання вигідних угод. 6. Пошук партнерів. 7. Зміцнення матеріально-технічної бази. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Втрата позицій на внутрішньому ринку. 2. Зменшення ціни на зернову продукцію. 3. Втрата якості продукції під час транспортування. 4. Неефективний канал реалізації.

Для оцінки макросередовища задіюють такі показники: умови для економічних контактів з іноземними партнерами; нестабільність законодавчої бази; рівень правового та судового захисту прав іноземних інвесторів; негативний інвестиційний імідж; відсутність координаційного державного центру з питань сприяння залученню іноземних інвестицій; відсутність інформації про інвестиційне середовище; контроль за дотриманням стандартів якості та безпеки товарів; розробка та впровадження державних програм; бюджетне фінансування; податкова політика; кредитна політика; інвестиційна політика; падіння темпів виробництва; високий науково-технічний потенціал; впровадження нових технологій; зношеність матеріально-технічної бази; природні ресурси та географічне положення.

Оцінивши політичне та правове середовище, в якому діють аграрні підприємства в районі, зауважимо що умови для економічних контактів з іноземними партнерами зараз сприятливі.

Природні ресурси та географічне положення – найсприятливіші для ведення сільського господарства, а сам аграрний сектор потребує значних іноземних інвес-

тицій. Іноземні інвестори не бажають вкладати свої кошти в цей сектор економіки через великий ризик їх неповернення, тому слід звернути увагу саме на зменшення таких ризиків.

Серед різних форм господарювання (селянські спілки, сільськогосподарські виробничі кооперативи, приватно-орендні агрофірми, акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю) найкраще адаптованими до ринкових умов у досліджуваній зоні є приватно-орендні агрофірми й товариства з обмеженою відповідальністю, які функціонують на приватно-орендних засадах, удосконалили господарський механізм та розвинули підприємницьку діяльність [2].

З 2011 до 2013 р. галузь зерновиробництва у Кам'янка-Бузькому районі Львівської області очолювали ТзОВ «Агро ЛВ Лімітед» (38 %) та ТзОВ «Агро МаркЮкей» (28 %), які з року в рік нарощують його обсяги. У 2013 р. порівняно з 2011 р. ТзОВ «Агро ЛВ Лімітед» реалізувало пшениці за кордон на 49,8 % більше. За досліджуваний період на 45,5 % зріс експорт пшениці у Велику Британію, на 72,3 % – у Польщу, на 69,7 % – у Казахстан, на 34,7 % – у Росію. Найбільший обсяг експорту пшениці підприємство скерує у Росію [6, с. 90].

Протягом досліджуваного періоду експортні операції у ТзОВ «Агро ЛВ Лімітед» є ефективними, оскільки, незважаючи на меншу собівартість реалізованої продукції на внутрішньому ринку, отримана виручка від реалізації на зовнішньому перевищує всі витрати господарства і приносить значно вищі доходи, ніж реалізація зерна на внутрішньому ринку. Тому з кожним роком експортний потенціал господарства зростає.

Висновки. Значення контролінгу в сучасних умовах постійно зростає, оскільки управлінський процес щоразу є водночас комунікаційно-інформаційним процесом. Без контролінгових служб досить важко утримати під контролем процеси, що належать управлінню, і забезпечити здійснення універсальних управлінських функцій у процесі виробництва. Підвищення інвестиційної привабливості виробництва продукції сільського господарства стає можливим за умови використання зовнішніх і внутрішніх резервів. Проте низький рівень привабливості галузей аграрного сектору для інвесторів не дає змоги в повному обсязі використовувати чинники зовнішнього середовища.

Основними чинниками стратегії розвитку аграрного виробництва на основі залучення елементів контролінгу в Кам'янка-Бузькому районі Львівської області є значний ресурсний потенціал, дешева та готова до відповідної праці робоча сила, значна площа вільної території для розташування підприємств, сприятливе для інвестиційних проектів виробничо-господарське середовище тощо.

Бібліографічний список

1. Адаменко М. П. Перспективи використання системи контролінгу на підприємствах України / М. Адаменко // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. – 2008. – № 10. – С. 138–140.
2. Інвестиційна привабливість підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uave@lv.ukrstat.gov.ua.
3. Лихочвор В. Сільськогосподарське дорадництво (Інформаційно-консультаційне забезпечення в АПК) / В. Лихочвор, І. Городецький, Г. Черевко. – Львів, 2007. – 126 с.

4. Удалих О. Управління інвестиційною діяльністю підприємства / О. Удалих. – К. : Центр навч. літератури, 2006. – 292 с.
5. Шершньов З. Стратегічне управління / З. Шершньов. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.
6. Янишин Я. Експортно-імпортні можливості зерновиробництва в агропідприємствах Кам'янка-Бузького району Львівської області / Я. Янишин // Аграрна економіка. – 2014. – Т. 7, № 1-2. – С. 87–92.

Більський І., Дудяк Р. Використання елементів контролінгу в стратегії розвитку аграрного виробництва

Незважаючи на спроби активізувати інвестиційну діяльність аграрного сектору економіки, позитивні зміни ще не набули сталого характеру. Як відомо, ринкова організація економічної діяльності побудована на вільному розподілі інвестицій з властивими їй регіональними та галузевими особливостями умов інвестування. З огляду на це набуває актуальності проблема покращання інвестиційного клімату та підвищення привабливості залучення іноземного капіталу у вітчизняні сільськогосподарські підприємства.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, інвестиції, інвестиційний клімат, ефективність, виробництво, контролінг.

Bilskiy I., Dudyak R. The use of elements of controlling in the strategy of development of agricultural production

Despite attempts to stimulate investment agricultural sector, positive changes are not yet sustainable. In addition, the market organization of economic activity is based on the free distribution of investment inherent with characteristic its regional and sectoral investment conditions. In this regard, the topicality becomes the problem of improving the investment climate and increases the attractiveness of foreign capital in domestic agriculture.

Key words: activation, agriculture, investment, investment climate, efficiency, production, controlling.

Бильский И., Дудяк Р. Использование элементов контролинга в стратегии развития аграрного производства

Несмотря на попытки активизации инвестиционной деятельности аграрного сектора экономики, позитивные изменения еще не получили устойчивый характер. Как известно, рыночная организация экономической деятельности построена на свободном распределении инвестиций с присущими ей региональными и отраслевыми особенностями условий инвестирования. В связи с этим приобретает актуальность проблема улучшения инвестиционного климата и повышения привлекательности привлечения иностранного капитала в отечественных сельскохозяйственных предприятиях с использованием элементов контролинга.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, инвестиции, инвестиционный климат, эффективность, производство, контролинг.